

20 de ani de hărțuire lingvistică în regiunea transnistreană a Republicii Moldova

În vara anului 2004, în regiunea transnistreană a Republicii Moldova a culminat valul de agresiuni fără precedent asupra școlilor cu predare în limba română. Aceste evenimente au fost orchestrate de administrația separatistă de la Tiraspol și au avut consecințe devastatoare pentru comunitatea educațională românească din zonă. Practica de deznaționalizare și rusificare forțată a învățământului nu a cedat ca proporție și efecte acțiunilor întreprinse de regimul de ocupație sovietică acum 90 de ani, când, odată cu introducerea alfabetului chirilic pentru limba moldovenească în stânga Nistrului, s-a încercat crearea unei „națiuni” distincte.

Pentru a înțelege pe deplin gravitatea evenimentelor de acum două decenii, este necesar să aruncăm o privire asupra contextului istoric și politic din regiune. După destrămarea Uniunii Sovietice în 1991, Republica Moldova și-a declarat independența. Anticipând acțiunile Chișinăului, cei de la Tiraspol, susținuți de Kremlin, și-au proclamat propria „independență” la 2 septembrie 1990. Acțiunile provocatoare ale separatiștilor au declanșat, în cele din urmă, un conflict armat sângeros în 1992. Deși peste câteva luni conflictul a fost înghețat printr-un acord impus de Federația Rusă, care era parte a războiului, tensiunile au continuat să mocnească.

Legea Nr. 3465 din 01.09.1989, cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul R.S.S. Moldovenești, care a introdus trecerea limbii moldovenești la grafia latină, a fost

boicotată de administrația de facto, iar toate școlile moldovenești din regiune au primit ordin să păstreze alfabetul chirilic. După încheierea conflictului armat în iulie 1992, școlile locale au intrat sub controlul administrației separatiste. Instituțiile care au decis să folosească grafia latină încă din 1989 și să rămână în jurisdicția autorităților constituționale, au fost supuse presiunii administrației secesioniste și majoritatea dintre acestea au fost forțate să revină la alfabetul chirilic. Alfabetul latin a rămas să fie utilizat doar în șase școli din regiunea transnistreană.

Încercările de a crește numărul de școli care folosesc grafia latină s-au confruntat cu o opoziție puternică. În 1996, directorul singurei școli moldovenești din Slobozia, care a susținut dorința părinților de predare utilizând alfabetul latin, a fost concediat și obligat să părăsească regiunea. În 1999, un profesor de limba română la Colegiul Pedagogic din Tighina a fost concediat pentru promovarea alfabetului latin în instituție. Demiterea a fost precedată de amenințări la telefon și de un atac la [intrarea în casă](#).

În septembrie 1996, administrația de facto de la Grigoriopol a folosit cazacii și miliția pentru a opri activitatea școlii moldovenești. La 2 octombrie 1996, trei profesori au fost arestați ilegal și duși la Tiraspol. Abia la 7 octombrie 1996, ca urmare a reacției Președintelui Republicii Moldova și a Misiunii OSCE, cadrele didactice au fost [eliberate](#).

Corpul didactic al instituțiilor de învățământ și părinții elevilor erau insultați constant în presa locală și numiți „dușmani ai statului”. Mulți dintre aceștia au fost invitați la „discuții” de către structurile de securitate din zonă, fiind, de asemenea, amenințați cu pierderea locurilor de muncă și a locuințelor. Copiii și profesorii au fost forțați să scrie explicații cu privire la motivul pentru care foloseau alfabetul latin, iar oficialii locali vizitau în mod regulat lecțiile pentru a verifica dacă predarea se desfășura „corect”.

Apogeul agresiunii a fost atins în vara anului 2004, când administrația de facto a închis patru din cele șase școli care predau limba română folosind grafia latină. Clădirile instituțiilor de învățământ au fost vandalizate, fiind distrus mobilierul și inventarul școlar.

Sursa foto: Promo – LEX

Sursa foto: Promo – LEX

Sursa foto Promo – LEX, locație: Liceul „Lucian Blaga”, Tiraspol.

Sursa foto Promo – LEX

Sursa foto Promo – LEX

Sursa foto: Promo – LEX

Sursa foto: Promo – LEX

La acea vreme, în aceste instituții învățau circa 3.400 de

elevi, iar profesorii și părinții care s-au opus închiderii au fost reținuți ilegal pe un termen de până la șase ore. În timpul crizei, guvernul Republicii Moldova a decis să creeze o blocada care să izoleze regimul de la Tiraspol de restul lumii. Blocada însă a fost ineficientă din cauza lipsei de cooperare din partea Ucrainei, condusă la acea vreme de Leonid Kuchma. Regimul de la Tiraspol a luat o serie de măsuri care vizau destabilizarea situației economice din Republica Moldova, în special prin reducerea furnizării de energie electrică din centralele electrice din regiune.

Figura principală a conflictului a fost Elena Bomeskho, pretinsa ministă a educației de la Tiraspol. Ea a menționat că, în concordanță cu politica oficială transnistreană, limba se numește „română” atunci când este predată în grafia latină și „moldovenească”, în cazul în care este folosit alfabetul chirilic. Ea a insistat asupra păstrării alfabetului chirilic pentru „poporul moldovenesc” ca o modalitate de păstrare a „limbii originale”.

Elena Bomeskho

În cele din urmă, Drept rezultat al presiunilor din partea Uniunii Europene, care a impus interdicției de intrare asupra a 10 „funcționari” din regiunea transnistreană, precum și a

protestelor organizate de profesori, părinți și elevi, școlile românești au fost redeschise după ce au fost înregistrate ca instituții private (nestatale) de către administrația de facto din stânga Nistrului.

La 19.10.2012, grație eforturilor Asociației Promo-LEX, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat Hotărârea în cauza Catan și alții, prin care a recunoscut violarea Articolului 2, Protocol 1 – Dreptul la Educație în raport cu Federația Rusă. În același timp, Curtea a stabilit că Republica Moldova nu se face vinovată de violarea dreptului la educație în cauzele date. Curtea a acordat cu titlu de prejudicii morale reclamanților 1,2 milioane de euro. Cu toate că au trecut aproape 12 ani de la pronunțarea Hotărârii, autoritățile ruse nu au executat-o și nici nu au venit cu un plan de acțiuni concret în acest sens.

Pe parcursul anilor, mai mulți profesori și părinți ai elevilor care studiază în școlile moldovenești cu alfabetul chirilic au contactat Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova, solicitând sprijin pentru învățământul în limba română, deoarece învățământul bazat pe alfabetul chirilic și programele sovietice, în opinia lor, nu pot să ofere oportunități de formare continuă [oriunde](#).

În prezent, în șapte localități din regiunea transnistreană (cinci orașe și două sate), există școli cu predare în grafie latină. Nu este vorba despre școlile naționale existente, ci de instituțiile de învățământ nou create de către pedagogi și părinți, cu statut de școli private (nestatale): Liceul Teoretic „Lucian Blaga” – Tiraspol, Liceul Teoretic „Alexandru cel Bun” – Tighina, Liceul Teoretic „Evrîca” – Râbnița, Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare și Sfânt” – Grigoriopol, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” – Dubăsari, gimnaziul-internat pentru copii orfani din Tighina, gimnaziile din satele Corjova și Roghi, raionul Dubăsari, care nu sunt subordonate regimului ilegal de la Tiraspol și activează în baza Curriculumului Ministerului Educației de la Chișinău.

Cu toate că au trecut două decenii de la acele evenimente, problema nu a fost rezolvată definitiv. Administrația secesionistă continuă să depună presiuni asupra instituțiilor de învățământ. Școlile rămân în calitate de ostatic perfect și activează în condiții extrem de dificile, create artificial de către administrația locală și regională. În majoritate din ele lipsesc sălile sportive și de festivități, cantinele, laboratoarele speciale pentru predarea fizicii și a chimiei, săli pentru informatică și multe altele. Șapte din cele opt școli nu au sedii proprii, iar sediile închiriate nu asigură condiții elementare de activitate școlară. Situația cea mai complicată în acest sens se atestă la Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare și Sfânt” din Grigoriopol (transferat la Doroțcaia). Copiii parcurg zilnic minim 10-15 km pentru a merge la școală, cea mai lungă distanță tur-retur fiind de 54 de km.

Totodată, în toți acești ani, administrația de facto de la Tiraspol a continuat să intimideze profesorii, părinții și elevii, utilizând și alte metode. Astfel, reprezentanții structurilor de forță locale au monitorizat constant careurilor solemne, la care era interzisă intonarea imnului Republicii Moldova sau arborarea tricolorului, au fost create obstacole pentru libera circulație a persoanelor și bunurilor școlare, au loc majorări nejustificate ale taxelor achitate de școli. De asemenea, au avut loc mai multe cazuri de rețineri arbitrare ale profesorilor, iar băieții din aceste instituții de învățământ primesc citații și riscă să fie înrolați în așa-numita „armată rmn”.

Toate măsurile de hărțuire și intimidare întreprinse de administrația de facto de la Tiraspol împotriva școlilor cu predare în limba română, sunt nimic altceva decât o modalitate de a-și promova interesele. Cei care stau în Sovietul Suprem cunosc foarte bine tehnicile de a crea probleme artificiale copiilor, fermierilor, disidenților politici, etc, pentru a obține avantaje reale în procesul de negocieri cu Chișinăul.

Singura modalitate de a asigura dreptul la educație tuturor

copiilor din regiunea transnistreană a Republicii Moldova fără discriminare, intimidări și hărțuire este executarea celor 3 Hotărâri ale CtEDO (Catan și alții, Bobeico și alții, Iovcev și alții). Organizațiile internaționale, actorii relevanți și autoritățile constituționale urmează să depună eforturi semnificative în acest sens. În caz contrar, profesorii, copiii și părinții vor continua să fie o monedă de schimb în mâinile regimului de la Tiraspol.